

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

אמור - תשס"ב - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

בנוי ומשוכלל מן השמים הבה ננסה להמחיש את שכלולו של בית המקדש השלישי לפי קני המידה שיש בידינו כיום. לעיתים רב בית הכנסת יושב בבגדיו ובמגעבתו שעל ראשו. בא אליו הגבאי ומפציר בו להוריד את כובעו מחמת שחם מאוד, ואם רצונו בכך הוא יתקין לו מתלה לכובע בקיר בית הכנסת או שיקבע בו מסמר לשם כך (דבר שעל פי הלכה אין לעשות כן שהרי זה הקדש ואין לקדוח חורים וכדומה אלא לצורך הבית עצמו). או אם יחשוב הגבאי ויחכוך בדעתו כיצד לפטור את בעיית החום בקיץ או את בעיית הקור בחורף. בתחילה, יתקין מאווררים לקיץ, ותנורי חימום לחורף. עם הזמן ועם השכלול כבר יתקינו הסקה מרכזית. כיום, ישנם מזגנים הפועלים על חימום ועל קירור גם יחד, וככל שעובר הזמן מתחדשים האמצעים והמצאות ומשוכללים יותר מקודמיהם, ותמיד שואף הגבאי להשיג את הדבר הטוב והחדש ביותר. מה עושה הקב"ה? מוריד את בית המקדש במפרט טכני העולה על כל הדרישות ועם כל השכלולים הקיימים, ומה שעתידיים לשכלל בעתיד, שיענו על כל הדרישות, מבלי להשאיר מקום לחוסר שביעות רצון חלילה, ושאיפה לשכלל ולשפר. זוהי כוונת דברי רש"י שירד בנוי ומשוכלל מן השמים.

מדוע לא ייבנה בהמ"ק השלישי בידי אדם שאלתי פעם דרך בדיחותא, מדוע לא תנתן לנו האפשרות לבנות את בית המקדש, ומי לא ירצה להשתתף בו בכל כחו ומרצו? ומי לא ירצה לתרום מכספו והונו? נכון הוא שיהיה עונג גדול לראות מחזה כל כך מיוחד שבית המקדש בשיא שכלולו ירד מן השמים? אלא, אם אנו נבנה את בהמ"ק, יבואו הערבים ויגישו בגיץ על עצם הבניה בשטח שלטענתם הם מוחזקים בו וכדומה, ויהיו עיכובים וצוי מניעה על המשך הבניה עד להמשך ההליכים. אך כשירד ביהמ"ק באש מן השמים, לא יהיה להם פתחון פה כלל ועיקר, ולא יספיקו וגם לא יוכלו לטעון מאומה. ומלבד זאת, באותו הזמן כבר לא יהיו קיימים בג"צים ששולטים בנו היום על פי חוקות הגוים, וכל חוקיהם להבל יחשבו. אלא יהיו שופטינו כבתחילה, והשופטים לא יוכלו להמנות לתפקיד אלא אם ידעו את כל הלכות התורה על בוריים, וכמו כן גם היועצים יהיו כבתחילה, והיועץ המשפטי יצטרך לגלות בקיאות בש"ס ופוסקים ובארבעת חלקי השולחן ערוך, ומלבד זאת לא יחשבו לכלום. ואם כן, אין שום חשש שיתעכב הבנין, אלא הטעם שאין זמן להמתין עד שיבנה ע"י בני אדם כי זה לוקח זמן לבנין.

כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון

חז"ל אומרים (במסכת שבת): רצה שלמה המלך להכניס את לוחות הברית לבית המקדש ולא יכל, לפי שהיו השערים נעולים. אמר כ"ד רגנות (עין רש"י שם) ולא נענה. אמר להם: "שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבוא מלך הכבוד", ורצו לבולעו כי חשבו שהוא מתכוון לעצמו. מיד אמר להם "מי זה מלך הכבוד ה' עוזו וגבור ה' גבור מלחמה וכו' ה' צבקות הוא מלך הכבוד סלה", ואז נפתחו השערים. וכיון שכוונתם היתה לשם שמים ונעלו, זכו ולא נחרבו בידי נבוכדנאצר אלא טבעו בארץ, כמו שכתוב "טבעו בארץ שעריה" (עין רש"י איכה פרק ב' פסוק ט'), ואלה יהיו השערים של בית המקדש השלישי. הבה נתאר לנו, שכשירד בית המקדש בנוי ומשוכלל מן השמים ללא שערים, והוא בשיא שכלולו ותפארתו כפי שאין לתאר, ונחכה לשערים שיצאו ממעמקים שטבעו לשם התקנתם בפתחו של בית המקדש; ואנחנו נתפלא על הדבר ונתרעם מדוע אנחנו מקבלים שערים ישנים על בית כל כך נפלא. וכשנראה את השערים שבנה אותם שלמה המלך ביופיהם והדרם, לא נדע על מה להביט שהרי בית המקדש ירד בנוי מן השמים ונביט במחזה הנפלא כשעינינו נשואות מעלה, ובד בבד נפנה עינינו כלפי מטה לראות איך שהשערים יוצאים מהארץ ולא נדע על מה להסתכל תחילה מרוב השתוקקות שלא להפסיד מאומה. זהו שכתוב "כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון", עין אחת למעלה, ועין אחת למטה בשעה שישוב ה' לגאול את עמו בציון, בב"א.

לא תדרוך בו כף רגל גוי

כשעמוד בית המקדש על מתכונתו, ירצו לבוא כל באי עולם, גם נשיאים גדולים, ובהיותם רגילים לכבוד הגדול שבו הם טבועים (עד צווארם),

השיעור לעילוי נשמת: מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

פרשת השבוע: אמור

השיעור נמסר ע"י הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, בשנת תשס"ב.

שבת בין פסח ראשון לשני ודיני ברכות

אם רוצים שלום, צריכים להרבות בתורה כתוב: "ה' עוז לעמו יתן", ודרשו חז"ל: אין עוז אלא תורה שנאמר ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום. יש לדעת שיסוד השלום מבוסס על התורה. וככל שיעסקו יותר בתורה, וירבו ישיבות, אז מובטח שיהיה שלום בארץ ואין מחריד, שכן בפסוק נסמכו העניינים לומר שהאחד תלוי בשני.

על הפסוק "אוי לי כי גרתי משך שכנתי עם אהלי קדר אני שלום וכי אדבר המה למלחמה". אומר הרמב"ם ביאגרת תימן (הוצאת מוסד הרב קוק עמוד קפ"ג): "אומות ישמעאל רעתם חזקה עלינו והם מתחמקים להרע ולמאוס אותנו כמו שגור עלינו יתברך "וואויבנו פלילים" (דברים ל"ב, ל"א), ושלא עמדה על ישראל אומה יותר אויבת ממנה ולא אומה כמותם שאפילו דוד המלך ע"ה כשראה ברוח הקדש כל הצרות העתידיות לישראל התחיל לצעוק ולקונן בלשון האומה מרעת בני ישמעאל ואמר (תהלים קכ"ה) "אוייה לי כי גרתי משך שכנתי עם אהלי קידר", וראו איך זכר קידר משאר בני ישמעאל, לפי שנביאם הוא מבני קידר כמו שהוא מפורסם ביחוסיו". ואח"כ המשיך וכתב (בעמוד קפ"ה שם): "וכל זמן שאנו רודפים שלומם הם רודפים אחרינו ובמלחמה, כמו שאמר דוד המלך ע"ה "אני שלום וכי אדבר המה למלחמה" (תהלים ק"כ פסוק ז') וכו' עיין שם. רומז לנו הרמב"ם, או יותר נכון מלמד אותנו הרמב"ם שאין לרדוף להשלים אתם, כי כל כוונתם שקר וכזב ופניהם למלחמה. וידוע שנביאם חינך ולימד אותם שמותר לשקר ולהפר הסכמים.

מקדש ה' כוננו ידיך בימים אלו עלינו להאמין שהמשיח יכול לבוא 'פתאום', וק"ל שירד בית המקדש השלישי מוכן מן השמים. והמיוחד שבו הוא, שירד בנוי ומשוכלל מן השמים (כלשון רש"י), ובני אדם לא ישתתפו בבנייתו. אין לנו קני מידה לתאר את כל שכלולו של בית המקדש, שכן את שכלולו לא יתכננו מהנדסים וטכנאים בשר ודם שיש להם שכל אנוש ובינת אדם מוגבלת, אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו שנאמר "מקדש ה' כוננו ידיך".

עין סוכה מ"א ורש"י שם: "אבל מקדש העתיד שאנו מצפים לו בנוי ומשוכלל הוא יגלה ויבוא מן השמים שנאמר מקדש ה' כוננו ידיך" (שמות טו), עכ"ל רש"י. וכן כתבו התוס' (שם סוכה מ"א ע"א, ד"ה אי נמי) הסכימו וחזקו את דברי רש"י וכלשונם: "אלא על כרחך צריך לחלק כמו שפירש שהקונטרס, הדני מילי בנין הבנוי בידי אדם, אבל מקדש העתיד בנוי ומשוכלל יגלה ויבוא מן השמים שנאמר מקדש ה' כוננו ידיך".

כוונת התוס' ורש"י, אע"פ שכתוב בבנין המשכן "וביום הקים את המשכן" - ביום ולא בלילה, עכ"ל בנין ביהמ"ק שהוא בידי שמים "ירד בנוי ומשוכלל". היינו, הוא בנוי כבר בשמים, ובעת שיבוא הזמן, אין הקב"ה ממתין אפי' רגע כמימרא, אלא תרד אש מן השמים ותנקה את מקום המקדש. "אתה ה' באש הצתה ובאש אתה עתיד לבנותה" (תפלת נחם ב"ט"ב).

עוד מתייחד הבית השלישי משני הבתים הקודמים, שבית ראשון ושני נבנו בידי אדם, ראשון, בידי שלמה המלך, ושני, בידי עזרא ונחמיה, וכשגברו העוונות נחרבו ושטפה בהם ידי אדם. אבל בית שלישי יבנה בידי הקב"ה שהוא חי וקיים לעולמים, ועל כן גם בית המקדש שלו יהיה קיים לעולמים.

קול צופיך

מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

אמור - תשס"ב - מאת מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

שאלות של בעלי תריסים

החיד"א מצטט כמה שאלות ששאל חתנו את אביו בעניין זה, [ואותם שאלות נשאלו בין תלמידי החכמים בשעה שהתעייפו מעומק לימודם וביקשו לעצמם מנוחה]. וז"ל (יוסף אומץ סי' ו') "תשובת ידיד נפשי חתני החכם השלם עצום ורב כמה"ר אברהם פארדו נר"ו שבח נעורים, שהשיב להרב הגדול סיני ועוקר הרים מר אביו זלה"ה האי דישנא יאורים יאורים. ואידי דחביב ונוגה לו סביב הנה הוא דפוס סדר דברים. שאלה כשנכנסו בעלי תריסין לבית המדרש בתר חגא דפסחא נזרקה מפייהם חקירה אחת והיא זאת. אם יואל א-לוה ברחמי וישלח לנו משיחנו בימים האלו ובזמן הזה בין פסח ראשון לשני מהו שנתחייב להקריב את הפסח בשני. אתם בני תנו עיניכם לחקור זאת לפי כללי השמועה שבידינו היכי סליק דינא אם נהיה חייבים או פטורים. ואת"ל חייבים אם יהיה חילוק בין אנשים לנשים. ואם נחלק בין יושבי הארץ לעולי גולה שיעלו אחר ביאת הגואל מדי' כפרת הארץ. ואם נחלק בין גדולים לקטנים דהיינו שהיו קטנים בפסח ראשון ויגיעו לגדלות בפסח שני. עוד זאת אדרש אם הקב"ה יחיה מתים בזמן הזה בביאת משיחנו מהו דינם בפסח ב' אם יש לחלק ביניהם לבין החיים שהיו חיים עדנה. ואת"ל לפיטורא בכלהו. עוד יש לחקור אם ירצו להקריב פסח שני בנדבה אם יהיו רשאים. עוד יש לחקור באת"ל שנהיה חייבים אם איזה יחיד יזיד ולא יקריבנו מהו דינם בפסח שני אם יהיו בהכרת או לאו. גם יש לתת לב אם הגרים שיתוספו עלינו יתחייבו ככל עדת ישראל או לאו. זאת ועוד אחרת צריך לעיין אם יבא מלך המשיח סמוך לפסח שני באופן שלא יוכל להיות וכי' עוד יש לדעת אם נוכל להקריבו בטומאה איי"ג דבעלמא פסח שני אינו נעשה אלא בטהרה דילמא הכא דלא אפשר שאני וכי' עיי"ש באריכות בלשון צחה וכמה עונה חתומה בתשובה העוקרת הרים ומשברת סלעים. סיכום השאלות הוא האם יתחייבו בקרבן פסח למרות שלא היה להם חיוב בפסח ראשון, ועוד נשאל האם הנמצאים בגולה יתחייבו או אין חיוב אלא ליושבים בציון, ועוד האם המתים בתחיתם יתחייבו שהרי היו פטורים עד כה כמו שכתוב 'במתים חופשי' וכי', והכל מבוסס על החקירה הנ"ל, ויש בעניינים האלו נ"מ לקטן שהגדיל וכדומה.

קטן שהגדיל בימי העומר ימשיך לספור בברכה

נפסקה הלכה להחמיר שספירת העומר צריכה להיות שבעה שבועות תמימות, מתחילה ועד סוף ללא הפסק. ומי שלא ספר בלילה וביום שלאחריו לא יכול להמשיך ולספור בברכה שכן חסר ביתמימות; (עיין שו"ע או"ח סי' תפ"ט סעי' ח').

קטן שנעשה בר חיוב בימי העומר, ותחילת ספירתו היתה ללא חיוב אלא מדין חינוך בלבד, וכשנעשה בר חיוב היה באמצע ימי הספירה - השאלה היא, האם משום כך נעשה הפסק ברצף הימים ואין 'תמימות' או שנאמר מכיון שהתחיל בתמימות יכול להמשיך ולספור. הדין הוא: שאם הוא הקפיד לספור את כל הספירות מתחילה, מורים לו להמשיך ולספור עם ברכה למרות שהתחיל ללא חיוב, ולא אמרינן שחסר ביתמימות; (עיין שו"ת הר צבי או"ח ח"ב סי' ע"ו).

ולכאורה משמע מהרמב"ם הלכות קרבן פסח פרק ה' הלכה ז', וז"ל: "גר שנתגייר בין פסח ראשון לפסח שני, וכן קטן שהגדיל בין שני פסחים, חייבים לעשות פסח שני. ואם שחטו (על הקטן) עליו בראשון פטור".

וכתב הכס"מ (שם): "איכא למידק אטו קטן בר חיובא ופיטורא הוא" ?

וכתב הר"י קורקוס: דכיון דרחמנא רבייה לקטן שישחטו עליו וממנים אותו, נפטר הוא בכך מן השני. משמע, שרק בזה שיש ריבוי למנות את הקטן על קרבן פסח שנאמר 'איש לפי אכלו', רק בנידון זה אכילת קטן בזמן קטנותו פוטרת אותו בגדלותו מאותה מצוה. אבל בענין אחר, מצוה שקיים בקטנות לא פוטרת בגדלות. למשל, בן שהגיע לגיל בר מצוה וברך בבקר ברכת התורה, זה לא פוטר אותו מברכת התורה בליל בר מצוה שאז הוא חייב ברכת התורה. וע"כ אמרו המפרשים שיכון בברכות ק"ש של

יחשבו שתהיה להם זכות להכנס לתוככי הבית בשיירת מלכות. אבל, כשיגיעו לשערי הבית לא יתנו להם להכנס, ויראו להם סימני דרך בולטים ומבריקים המורים להם לעצור במרחק מה מהבית, ויהיה זה להם כיגדר חייץ' בינם לבין המקדש, ובעומדם תוהים על הדבר, יראו ילדים קטנים יהודים או ממשוטי העם, שבאים ונכנסים אחר כבוד וללא שום בעיות, ותהיה להם בושג גדולה על אשר לא זכו להסתפח לעם ה'.

חז"ל מספרים, שבא אלכסנדר מוקדון ורצה להכנס לבית המקדש, יצא שמעון הצדיק לקראתו עם מאות כהנים לבושי בגדי כהונה (הבגדים היו חיקויים ולא מקוריים, וי"א שלצורך שעה התיירו להם), ולא רצו לעורר זעם בסירובם להכניסו, ביקש שמעון הצדיק להביא לו קבקים עשויים מאבנים טובות והיו מאוד חלקות, ולא יכל המלך לדרוך על קרקע הבית שהיה עשוי משיש והיה סכנה בדבר, והעמיד פניו ויתור על 'זכותו' להכנס וחזר לדרך. 'הצגות' מעין אלו היו נצרכים בזמנם דוקא, אבל לעתיד לבא לא יצטרכו לכל זה, אלא יהיו החוקים שלנו ולא יהיה פתחון פה לשום אומה ולשון. הכהנים כשהיו עובדים בבית המקדש היו יחפים, כדי שיהיה חיבור בינם לבין אדמת המקדש, ובינם לבין קודש הקודשים. עם ישראל כמו נטיעה באדמתם, ושוורשיהם חזקים, ופריים עולה למעלה, ובוה מתבטא כחו של עם ישראל.

יראו עינינו וישמח לבנו

כתוב (ישעיה ס' ז) 'אֵילֵי נְבוֹתַי יִשְׁרְתוּנְךָ! ביום ההוא כל אומות העולם יאמרו שהם טובים לעם ישראל, אבל הקב"ה יגלה לעין כל את פרצופם האמיתיים. ועוד כתוב: "ק-ל נקמות ה' ק-ל נקמות הופיע". אין לנו אפשרות לתאר איזו נקמה גדולה ינקום הקב"ה באויבינו. וכשנראה אותה, יראו עינינו וישמח לבנו. יש אשר ישמח בנקמה בדרך שונה מזו שחברו חושב, אבל זה דוקא כשהנקמה בידינו ובראייתנו המצומצמת, אבל הנקמה שבידי בורא העולם, היא נקמה שתהיה מתוקה לכל אחד ואחד לפי דעתו וטעמו. וכמו שאומר בעל ה'יב' איש חי', כשרואים אויב שמת זה מעלה שמחה ומסוגל להוציא שירה, כמו עם ישראל שראה את מצרים מת על שפת הים ואמרו שירה. אבל יש פעמים שנקמה באויב לא נעשית במיתתו דוקא. מסופר על גוי אחד שהיה מקלל את הרב של היהודים.

סיפרו זאת למושל, ואמר לית לן בה. דורשי נקמת הרב וחוסי כבודו באו וספרו לרב על הדבר, ואמרו לו שילכו לחתוך לו את לשונו. הרב שהיה פיקח ומתון אמר להם שישאירו את הדבר בידי. מה עשה? שלח לגוי שליח ונתן לו מתנה בסכום מסויים, למחרת שלח לו הרב סך כפול וכן הלאה, וכך התחיל השוחד מחלחל בו לאט לאט. עד שלאחר כמה ימים ראו אותו מרעיף ברכות על הרב ועל כל היהודים. אמר הרב: רואים אתם, הנה במקום לחתוך לו את לשונו, עשיתי לו לשון חדשה. כך הקב"ה יעשה נקמה בגויים כל אחד מה שמתאים לו, ותהיה שמחה עצומה לעם ישראל.

קרבן פסח שני חיוב בפ"ע או תשלומים לפסח ראשון

התורה מצווה לטמאים בפסח ראשון בניסן, או לבאים מדרך רחוקה, להקריב קרבן בפסח שני ביי"ד באייר. בעוונותינו עדיין לא זכינו לראות את בית המקדש השלישי הנכסף יורד באש מן השמים, אך אנו מאמינים בכל יום שיבוא, וצרכים להיות ערוכים ומוכנים לקבל את פני המשיח, ולדעת את אשר יהיה עלינו לעשות בעבודת בית המקדש. כשירד בית המקדש מן השמים, עוד לפני פסח שני, השאלה הראשונה תהיה בעניין: הקרבת קרבן בפסח שני. שהרי בפסח ראשון לא היה חיוב כי עדיין לא ירד בית המקדש, והספק יהיה האם הקרבת קרבן בפסח שני הוא חיוב בפני עצמו, וממילא כולנו נתחייב בו - או שמא הוא תשלומים למי שלא יכל להקריב בפסח ראשון, אבל מי שלא היה חייב כלל, לא יהיה לו תשלומים על מה שלא התחייב מתחילה, ולפי זה לא נתחייב בקרבן שכן לא היינו חייבים בפסח ראשון כל עוד לא היה ביהמ"ק (ועיין במסכת פסחים צ"ג ע"א על קטן שהגדיל בין פסח ראשון לשני, וכן גר שהתגייר בין פסח ראשון לשני אם חייבים. או מאחר ובפסח ראשון לא היו בני חיוב הם פטורים).

קול צופיך

מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

אמור - תשס"ב - מאת מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

ועיררו את תוכו לגרגירים דקים. כיום, הוא עשוי מקמח סולת רגיל. וכל זה דוקא באיטריות ובקוסקוס שאין דרך הכנתם אלא בבישול, אבל קוגל שעובר בתחילתו תהליך בישול, ולאחמ"כ אפיה - מספק יתכן והאפיה בטלה את הבישול וברכתו "המוציא" בשיעור קביעות סעודה. (היה אחד ששמע בשיעור שלנו דין זה, והלך לספר לרב גדול בימינו שאני צוחק על האשכנזים שאוכלים קוגל בשיעור שמצריך ברכת המזון, וחשב 'להוציא' ממנו שאני לא צודק, ורצה לעשות מזה רעש. מששמע הרב הגדול שליט"א את הדברים אמר לו: הנח לו יש על מי לסמוך, ויש להחמיר בשלש חתיכות קוגל יש ספק ברכת המזון).

דרך ארץ קדמה לתורה

מלבד בעיה של ספק ברכת המזון, יש לקחת בחשבון שלא לאכול הרבה בקידושים שעושים בשמחות בשבתות אחרי התפלה, כי בעל השמחה לקח בחשבון שכל אחד אוכל פרוסה אחת ומכין כמות נוספת בצורה סבירה, ואם כל אחד יאכל שתיים ושלוש פרוסות, יחסר לבעל השמחה לתת לשאר האורחים, וימצא את עצמו מתבייש בפני אורחיו. ועוד, שעל זה אמר שלמה המלך (משלי כו ז) 'נִפְשׁ שְׂבִיעָה תִּבּוֹס נֶפֶשׁ וְנֶפֶשׁ רָעֵבָה כָּל מֵר מֵתוֹק', כלומר, אם אדם רעב, יוכל לאכול כל דבר, ואפילו אם אין המאכל לפי טעמו לגמרי, יהיה לו מתוק וטעים. אבל אם הוא שבע, גם נופת תהיה לו מרה. וע"כ, כשאדם מגיע לביתו בשבת והוא שבע מהמזונות שאכל בבית הכנסת, גורם לעגמת נפש לאשתו, שאם יש באוכל חסרון כלשהו הוא דוחה אותו מעל פניו, וגורם לאשתו צער שכך מתייחס למה שטרחה למענו, והוא אינו מבין שהחסרון בו.

אחרי הקידוש יש ליטול ידיים מיד ולאכול כזית לחם

בליל שבת וביום שבת, יש לאכול בתחילה כזית לחם תוך 4 דקות, ולאחר מכן שאר מטעמים. וכמו שכתוב בפזמון 'אזמר בשבחין': "כזיתא ובכבעיתא".

יש אנשים שנוהגים לקדש ולאכול מיני מאכלים כגון סלטים או גגים לפני שנטלים ידיהם לסעודה. עליהם לדעת, שיש בעיה בזה, כי מעיקר הדין אדם צריך לאכול פת בשבת לתיאבון, וזה לא לתיאבון. אולם יש עדות שממשיכים בזה ואומרים, מה שהם אוכלים קטניות לפני האוכל זה מביא תיאבון. וא"כ כל אחד ואחד לפי טבעו. אם אכילת דבר לפני הפת מביא תיאבון מותר, ואם זה ממעיט את התיאבון לפת, אסור.

ויש עוד בעיה, אם הם אוכלים לפני 'המוציא', שברכה ראשונה ודאי שחייבים לברך, אך על ברכה אחרונה, ו"א: אחר הקידוש זה כמו תוך הסעודה, וברכת המזון פוטר. ו"א: שרק אחר המוציא נקרא תוך הסעודה. ובכל אופן נאמר אנחנו כדברי הרא"ש: הנח להם לישראל לקיים 'עונג שבת' כל אחד למנהגו וטבעו.

בגמרא כתוב (במסכת ברכות דף כ' ע"ב): שמלאכים אמרו להקב"ה: רבש"ע, מדוע אתה נושא פנים לישראל? אמר להם הקב"ה: הכיצד לא אשא להם פנים, והרי אמרתי "ואכלת ושבעת וברכת", ואם אינו שבע לפני חייב לברך, והם מחמירים על עצמם על כזית וכביצה ומברכים ברכת המזון, ועל כן אני נוהג עמם לפני משורת הדין. נשאלת השאלה: וכי הקב"ה אינו יודע את ההלכה שחובי ברכת המזון הוא על אכילת כזית, א"כ מהי החומרא שמחמירים על כזית ועל כביצה? ומבאר הארי"י הקדוש: בליל שבת כשצובע על הלחם, יקח לעצמו כזית, ולאשתו יתן כביצה. וע"ז אמר הקב"ה: מחמירים על עצמם בכזית ולאשתו נותן כביצה.

אם לא בירך ברכת התורה - אסור לו ללמוד תורה

אסור לאדם ללמוד תורה אם לא בירך ברכת התורה. וחז"ל אומרים (במסכת נדרים דף פ"א): שאלו החכמים לנביאים על מה חרבה ירושלים, ולא ידעו. עד ששאלו לקב"ה ואמר: "על עזבם את תורתך ולא שמעו בקולי" וכי. אלא שלא בירכו בתורה תחילה. כלומר, לא בירכו ברכת התורה קודם לימודם. ואמר הר"ן: מה החומרא בדבר שעל זה חרבה ירושלים? ומסביר

ערבית שיפטור ברכת התורה (ועיין לשו"ע סי' קפו שהסתפק אם קטן אבל כדי שביעה ובירך ברכת המזון, ובלילה נעשה גדול בר - מצוה, ועדיין הוא שבע מאכילה שאכל בקטנותו, אם חייב לברך שוב. ועיין לרב ברכות סי' ב' אות ה', ועיין לבא"ח חוקת אות י', וברב ברכות ערך פדיון סעי' א').

לימוד הלכות המקדש כבר היום

שמה תאמר לשם מה בכלל צריכים לדעת ולדון בהלכות הקשורות לזמן שיחיה לנו את בית המקדש, והולוא משה ואהרן בעצמם יבאו וילוו את המשיח וילמדו אותנו מה לעשות (עיין מסכת נדה דף ע' ע"ב) בפרט שיתקנו שוב את קידוש החודש ויכול להיות שפסח שני יהיה ביום אחר וכדומה, ומה לנו לדעת דברים אלו? אלא, יש לדעת שאנחנו מצינו צריכים ללמוד את כל ההלכות. היחפץ חיים ע"ה היה אומר שעל הכהנים לדעת וללמוד הלכות קרבנות ועבודת המקדש שיהיו מוכנים וערוכים לכך, ויש בזה מצוה וחלק בציפייה לישועה.

בזמן עלייה של גולת בבל לארץ ישראל היה ביניהם גאון גדול שאמרו עליו שהיה שני לביבן איש חי ע"ה הוא הרה"ג ח"ר ניסים כדורי ע"ה, ונגע ללבו דבר זה שלא היו יודעים הלכות תרומות ומעשרות כיון שלא היו מחוייבים בהם, והחליט לעשות מעשה. ישב ולמד הלכות אלו על בוריים, משניות מסכת תרו"ם וירושלמי, רמב"ם ושו"ע, עד שקנה לו בקיאות מצויינת בהלכות אלו, והוציא קיצור על כל ההלכות האלו כולם. פעם הראיתי אותו לאברכי הכולל וביקשתי מהם שיחפשו אם החסיר הלכה שהיא למעשה, ולא מצאו. וכך האמת שאין בו שום טעות אלא דבר דבור על אופניו, ברור ונכון. כמו כן, פעם באו תלמידי חכמים חשובים מעולי גרוזיה אחרי שעלו לארץ, וביקשו ללמוד הלכות תרומות ומעשרות כיון שבארצם לא היו חייבים בהם ולא היו בקיאים בהם. והסברתי להם מקור דין מעשרות ותרומה בזמן שביהמ"ק קיים, ודיני תומ"ע בזמן הזה שהם מדרבנן. היה ביניהם תלמיד חכם וביקש ממני שאלמד אותם הלכות קרבנות שנדע מה לעשות כשיבוא המשיח, ואמרתי להם שאין להם צורך בזה שכן משה ואהרן ילמדו אותנו בבוא העת בב"א. אמר לי אחד החכמים שמושה ואהרן ילמדו אותך אבל אתה תלמד אותנו. ראיתי בו שדרך לימודו ומחשבתו לא תואמת לדרך לימודם של עולי גרוזיה שהיא דרך ישרה ולא עקיפת ומפולפלת, ואמר לי שדרך לימודו כדרך בריסק הידועה בפלפולים, וכי הוא למד אצל הרב מבריסק.

ברכת המצה בכל השנה

ברכת על אכילת מצות אחרי פסח נתונה במחלוקת. דעת ה'בן איש חי' (באורח חיים עמוד ר"ג סעי' כ"ג): עדיף שלא לאכול מצות כלל, אלא יאכל אותם תוך הסעודה שאוכל בה לחם ובירך עליו 'המוציא'. אבל למרות הכל אנשים רוצים לאכול מצות של פסח שיש בהם קדושה וחשיבות רבה. דעת החיד"א ע"ה: שהאוכל מצות לאחר הפסח מברך "המוציא לחם מן הארץ" (עיין מחב"ר סי' קנ"ח ס"ק ה').

דעת האשכנזים: מברכים כל השנה כולה "המוציא לחם מן הארץ" דעת הספרדים: עד י"ד אייר - ברכתו "המוציא", ולאחר מכן ברכתו "מזונות" ו"על המחיה". והוסיף המחב"ר (שם): הטוב הוא שלא לאכול מצה בפני עצמה, אלא יאכל לחם ויפטור בברכתו את המצות. וכלשונו: "ומיהו יר"ש מהיות טוב לא יאכל מצה אחר הפסח כי אם כשקובע עליה". ויתכן וזה המקור לדברי הבא"ח באורח חיים הנ"ל.

אין לאכול קוגל ב'קידוש' יותר משתי פרוסות

אני רגיל לומר שכשמביאים ב'קידוש' קוגל ירושלמי, כי יש להקפיד ולהזהר שלא לאכול יותר משתי פרוסות, כי משלש פרוסות והלאה אדם מכניס את עצמו לבעיה ולספק בברכת המוציא, לפי שהוא אוכל שיעור קביעות סעודה. על לוקש"יי (איטריות) וכן קוסקוס היתה מחלוקת ידועה בין החיד"א לבין רבו, מה ברכתם כשאוכל מהם בשיעור קביעות סעודה. יש מי שאומר: כיון שקובע עליהם סעודתו מברך המוציא וברכת המזון. למעשה, הקוסקוס המקורי היה עשוי מלחם אפוי שהוציאו את קליפתו

קול צופיך

מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֵה"ג הַמְקוּבֵל הָא-לְקִי הֵרֵב מֵרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

אמור - תשס"ב - מאת מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֵה"ג הַמְקוּבֵל הָאֱלִיהוּ זְצוּק"ל

ברכה על מי ורדים ושאר בשמים

על 'מי ורדים' אמיתיים העשויים מוורדים, ברכתם: 'בורא עצי בשמים'. וגם כיום, יש כמה עדות (שפוסקים כדעת הרמב"ם) שבתונה ובברית מילה לוקחים מי ורדים ומברכים עצי בשמים. וכיום שא"א לדעת מהו בושם אמיתי ומהו בושם מלאכותי, על כן נהגו לברך על כל מי בושם 'בורא מיני בשמים', וזאת בכדי לצאת מידי ספק (עיי'ן בא"ח ואתחנן אות יא).

על 'ציפורן', אומר הרב בעל בא"ח: "וראיתי אחדים שטועים ומברכים על זה בורא מיני בשמים וטעות הוא, וצריכים לברך בורא עצי בשמים". ועל כן, מברכים 'בורא מיני בשמים' רק אם יש ספק אם הוא עצי או עשבי. וטוב לאדם שיהיה לו בבית ציפורן להבדלה.

יש שמקפידים לברך במוצאי שבת על הדס (בשו"ע רצ"ז). וי"א: שזה רק טוב.

ברכה על בשמים בברית מילה

הספרדים נוהגים לברך על בשמים בברית מילה, וזאת משני טעמים: א. מכיון שאברהם אבינו עשה ברית מילה לכל ילידי ביתו, ואח"כ מל את עצמו, ועשה גבעה של כל הערלות, ובאה השמש עליהם ויצא מזה ריח גן עדן, ועל כן מברכים על בשמים לזכר דבר זה. ב. ידוע שלכל ברית מילה בא אליה הנביא זכור לטוב, ואולי משהוא ירגיש בנוחותו, ובשביל שלא תפרח לו הנשמה מריחים בבשמים. האשכנזים לא נהגו לברך על בשמים בברית.

"לא אוכל עד אם דברתי דברי" - עד שאברך

כתוב על אליעזר כשבא לביתו של לבן ובתואל, והזמינו אותו לאכול, אמר להם "לא אוכל עד אם דברתי דברי". י"א: מכיון שרצה לברר אם האוכל כשר או לא, וכן אם האוכל מעושר או לא, וכן ממה עשוי, ואיזה ברכה יברך עליו.

וכתוב: שבתחילת דבריו של אליעזר ללבן אמר 'עבד אברהם אנוכי'. והגמרא אמרה: "מום שבך קדם ואמרתי". ויש אומרים: שידוע שבכל עבד ועבד יש תכונה מיוחדת המיוחסת לעבדים. ובאותו מטבע אמר להם אליעזר, אני עבד - ודרכו של עבד להיות רמאי ושקרן, ואני מכיר את כל תחבולותיכם, ואותי לא מרמים.

ולמחרת הוא אומר להם וה' הצליח דרכי ואני מבקש שתתנו לי את רבקה.

אומר בעל הבא"ח: כששאלו את רבקה התלכי עם האיש הזה, היא עונה: אלך. ולבן היה רמאי גדול, ואם רבקה היתה עונה 'לא', היה לבן אומר: הנה איננה רוצה ללכת. ואם היתה עונה 'כן', היה לבן אומר: כן ?? בתמיהה, האם את רוצה ללכת ?? ועל כן רבקה לא ענתה 'כן' או 'לא' אלא ענתה "אלך".

ועל רבקה אמנו נאמר "כשושנה בין החוחים". וכשמביאים את רבקה ליצחק אבינו, הוא שואל את אליעזר מי אביה ? והוא עונה: בתואל. מי אחיה ? והוא עונה: לבן. ויצחק אינו רוצה את רבקה. אומר לו אליעזר בא נלך ונשאל את אברהם אבינו, ואברהם אבינו ידע שבעת עקידת יצחק נולדה רבקה והיא זיווגו (עיי'ן לרש"י פרק כ"ב פסוק כ').

אומר יצחק אברהם אבי הוא מידת החסד, ואני גבורה, בא ונראה מי יצלה. והנה כשמכניס את רבקה לאוהל הוא רואה כי הענן מעל האוהל וברכה שרויה בעיסה, ונר דולק אמר בליבו אכן צדקת היא (עיי'ן לרש"י שם פרק כ"ד פסוק ס"ו).

למחרת בא אליעזר ורוצה לקחתה חזרה לבית אביה. אומר לו יצחק: צדקת היא. אמר לו אליעזר: כשאמרתי לך שבתואל אביה ולבן אחיה לא רצית, וכשאמרתי לך שהמים עלו לקראתה, לא סמכת עלי, עתה אני לוקחה

משם ר' יונה החסיד במגילת סתרים שמסביר ועונה: שאם מברכים על התורה בתחילה זה מראה שהתורה חביבה וחשובה בעינינו, עיי"ש. והרמב"ם כותב: חכמים תקנו ברכה על כל דבר ודבר, הן על מצוה והן על אוכל, בכדי לקדש את שמו יתברך ויתעלה וז"ל (פ"א מהלכות ברכות הלכה ג): "ויברכות רבות תקנו חכמים דרך שבח והודיה ודרך בקשה כדי לזכור את הבורא תמיד אע"פ שלא נהנה ולא עשה מצוה". וכן שם בהלכה ד', הוסיף וז"ל: "שהן דרך שבח והודיה ובקשה כדי לזכור את הבורא תמיד וליראה ממנו". והלואי שנזנה גם אנחנו בכל ברכה לכוון לקדש שמו !!

נוסח הברכות - עולם נגלה ועולם נסתר

הרב 'קול ששוני' אומר: נוסח כל ברכה הוא: "ברוך אתה ה' אלוהינו" וכו' - בלשון נוכח, ואח"כ משלימים את הברכה "בורא פרי העץ/אדמה" וכדו' - בלשון נסתר. וזהו רמז, שידע לו האדם שכל החיים הם נגלה ונסתר. החקלאי חושב אני שמתי זרע באדמה, וכך זה צמח, מעשי ידי להתפאר. אומר הקב"ה מי נתן כח באדמה, והמטיר גשם, והצמיח את הפרי. ולכן כשמברכים "ברוך אתה ה'בורא פרי העץ" רואים את כוחו של הקב"ה בנגלה ובנסתר.

ואומר הרב בעל 'תפארת ישראל' (ביכין ג'): כתוב "המוציא לחם מן הארץ, מדוע לא נאמר 'מן האדמה', וכן "בורא פרי האדמה" - נאמר "בורא פרי הארץ" ? אלא אם נקח פרי אדמה, כגון תפוז או אורז, אע"פ שהם יונקים מן האדמה, מ"מ אינם מזינים כמו לחם. משא"כ החיטה שהיא יונקת ממעמקי האדמה, ולכן הלחם מזין, ושאר אוכלים לא (ועיי'ן שם באורך).

אכל ממין אחד ומסופק אם אכל כשיעור ברכה אחרונה - אם יכול לצאת ידי"ח בברכה אחרונה של חברו שאכל מ-ג' מינים :

הרב חיד"א (בספר 'מחזיק ברכה' סי' רי"ג) שואל: מה דין האוכל עוגה, ומסופק באם אכל כשיעור שמתחייב בברכה אחרונה, וחברו אכל עוגה ושתה יין, ואכל תמרים כשיעור, ומברך 'בא"ה על המחיה.. ועל הארץ ועל מחייתיה ועל הארץ ועל פרי גפנה, ועל העץ ועל פרי העץ'. האם השני יכול להוציא את הראשון ידי"ח בברכה אחרונה, הרי לא אכל העץ ולא שתה גפן, וא"כ מכניס באמצע דבר שאינו ראוי.

וז"ל החיד"א ע"ה: "נסתפקתי, באחד שאכל פת הבאה בכסנין ונסתפק אם אכל כשיעור ברכה אחרונה או לא, וחברו אכל כסנין ופירות כשיעור דדינא הוא דמברך וכולל שתיים, אי מצי מפיק ליה לאותו אדם שאכל בכסנין לבדו". ומסקנתו: מועיל הברכה של חברו (שם במחב"ר סי' רי"ג ס"ק א' בסוף).

קוניאק - האם ברכתו 'הגפן' וניתן לקדש עליו או לא ?

היה מעשה אצל הרב פראנק ע"ה, שבחופה של חתן הביאו לרב אחד כוס לקדש, וברך עליו ברכת הגפן, וברכת "מקדש עמו ישראל ע"י חופה וקידושין", וטעם והנה זה קוניאק אמיתי. ראשית, יש לשתות מהיין בשיעור רביעיית. ושנית, האם מברכים קוניאק ברכת הגפן ? ומבאר הרב: אופן עשיית קוניאק הוא: לוקחים יין ומבשלים אותו ומהאדים שלו יוצא הקוניאק. ולכאורה, יש לברך עליו 'בורא הגפן' שהרי עשוי מיין ? אומר הרב פראנק: אם טעה וברך על קוניאק 'הגפן' - יצא ידי חובה, מכיון שמקורו מהיין.

ועיי'ן מחב"ר (סי' ר"ב ס"ק ב') שהביא משם מר וקציעה: מאחר ונעשה מיין, מברך בהתחלה 'הגפן', ואחריו מעין ג'. ואם גוי נגע בקוניאק הפך אותו ליין נסך. ואח"כ הוסיף המחב"ר (שם): "הפריז הרב בהוראה זו", והברכה 'שהכל', והביא מריב"ש סי' רנ"ה וכו' וסיים שהמנהג לברך שהכל, עיי"ש. בחו"ל, יש שעושים עראק מצמוקים או מתמרים, וכיום עושים עראק מחיטים מקולקלות, וכל מקום כמנהגו וברכתו: 'שהכל'.

קול צופיך

מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

אמור - תשס"ב - מאת מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

כן, הרי יש חשש שמא יתפסוהו ואז תהיה תבוסה לכל עם ישראל. ועל כן, דוד היה אומר תהלים ויואב היה אחראי על המלחמה. עשו חלוקה, בני הישיבות קראו תהלים, והחיילים יצאו להלחם, וזה היה ניצחון. ויואב לא היה מתגאה לומר אני נצחתי, כי ידע שלולי לימוד התורה של דוד ותפילותיו, לא היה מנצח.

ויה"ר שנוכה לבנין בית המקדש בקרוב, ונוכה ל"והיו מלכים אומניך ושרותיהם מניקותיך אפים ארץ ישתחו לך ועפר רגליך ילחכו", "ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום". ובזכות כח התורה נוכל לקבל כוח ועוז, "תיפול עליהם אימתה ופחד בזרוע", ויהי רצון שיהיה בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן.

ירוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!
שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

ומחזירה לבית אביה. והלכו לאברהם אבינו והוא אמר לאליעזר: מה אתה רוצה? אמר לו אליעזר שרצונו להכנס חי לגן עדן, וכן היה, וזכה בזה מכיון שביצע את שליחותו באמונה.

זהירות בברכת המזון

טוב לאדם שילמד את ברכת מעין שלוש בעל פה, וכן ברכת המזון. ואדם שחושב שהוא יכול לטעות, עדיף שיברך מתוך סידור או ברכון. וחז"ל אומרים על רב הונא שהיה מברך ברכת המזון בקול רם, בכדי שבני ביתו ילמדו את ברכת המזון.

בעל הבא"ח כותב: כל כך כואב לי שנשים אוכלות ולא מברכות ברכות המזון ומהדין הן חייבות. ועל כן, עשה הבא"ח קיצור של ברכת המזון לנשים בכדי שיברכו. וטוב שקיצור זה יהיה אצל בני אדם, שאם נמצא במקום שאינו יכול לברך לפחות יברך בנוסח המקוצר. וכן כתוב שאבא צריך ללמד את בנו את ענין הברכות בעל פה, בכדי שלא יהיה לו ספקות. או שישים בכיסו ברכון קטן של ברכת מעין שלוש וברכת המזון.

תפילה קצרה - לשעת הדחק או הסכנה

בסידור 'קול אליהו' כתבנו (לאחר תפילת שחרית עמוד ר"ה): שבשעת הדחק, כגון שהוא בדרך ומפחד שיפסיקוהו בתפילת העמידה, יתפלל תפילה קצרה "הביננו".

ואח"כ כתבנו "בעת סכנה כגון חייל בחזית וכדו' מתפלל תפילה קצרה זו: "צרכי עמך מרובים ודעתם קצרה יהי רצונך שתתן לכל אחד ואחד כדי פרנסתו והטוב בעיניך עשה ברוך אתה ה' שומע תפילה".

ההבדל בין תפילת "הביננו" לתפילת "צרכי עמך מרובים", היא: כי בתפילת 'הביננו' יש ג' ברכות ראשונות ואחרונות. וכן, בתפילת "הביננו" אם עברה שעת הדחק, אינו חוזר להתפלל תפילה שלמה (עיין שו"ע סי' ק"י סעי' א'). ובתפילת "צרכי עמך" - אם אחר כך עברה הסכנה, ולא עבר זמן תפילה, חוזר להתפלל תפילה שלמה (עיין שו"ע סי' ק"י סעי' ג').

זכות כח התורה

כתוב: "מה אנוש כי תזכרנו" (תהלים ח'). וכתוב ב'שוחר טוב' (שם) כשברא הקב"ה את עולמו, ביקש להראות למלאכים שבח מעשי צדיקים. אמרו לו: "מה אנוש", וכי האדם חשוב יותר מהמלאכים? אמר רבי יהושע בן לוי: לפי שהקב"ה אומר להם, הלא את השמים ואת הארץ אני מלא, עליונים ותחתונים אין להם משמוש אצבעות. "מה אנוש" - זה אברהם שנאמר "ויזכור אלוקים את אברהם". "ובן אדם" - זה יצחק שנאמר "ויהי פקד את שרה". "ותחסרהו מעט מאלוקים" - זה יעקב. וכתוב בזהר הקדש: "ותקע כף ירך יעקב.. על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה". יצר הרע אם אינו יכול על האדם, הוא מנסה להשפיע על ילדיו שילכו בדרך לא טובה. ואם אינו יכול אז הוא משפיע על גבאי הצדקה שלא יעבירו כסף לישיבות.

והוא על חזקיה המלך שהביא לו שר האוצר את הקצבה הכספית השנתית. בא חזקיה ונטל הסכום שמקציבים לצבא והעבירו לבני הישיבות. בא סנחריב עם מאה ושמונים אלף ראשי גייסות להלחם בחזקיה. הלך חזקיה ופתח דלתות ההיכל וביקש: רבש"ע, אני נתתי כסף לישיבות, תעזור לי, ובטח בקב"ה. ופתאום מתו כל הגייסות, וזהו שכתוב "וחובל עול מפני שמן" חובל עולו של סנחריב מפני שמו של חזקיה. ואומרים המפרשים, שאם נכנסה בתוך אפס ושרפה את קרבם, אבל נשאר שלמים בגופם ובבגדיהם. ואומר דודי מו"ר הרב הגאון רבי יהודה צדקה ע"ה, ראש ישיבת "פורת יוסף": מפני מה צריך להשאירם בגוף שלם ובגדים שלמים, שישרפו. אלא אם היו נשרפים בגופם ובבגדיהם, היו אומרים זה בגלל קצר חשמלי או שריפה. בא הקב"ה ומשאיר את הגוף שלם והבגדים שלמים בכדי להראות את הנס.

כתוב על דוד המלך שהוא היה יוצא למלחמה, עד שאמרו לו מדוע הוא נוהג

